

Ockhamvraag

■ Hein Zegers

In leerlingen geloven, werkt dat?

“Ik geloof in mijn leerlingen!” Met die woorden begon Marva Collins vaak haar lessen in de groezelige klasjes in de achtergestelde buurten van Chicago. Succesvolle lessen, want veel van haar ‘probleemleerlingen’ behaalden naar verluidt uiteindelijk een diploma (Collins & Tamarkin, 1990). Maar werkt dat echt, ‘in leerlingen geloven’? Dat is de Ockhamvraag die we hier wetenschappelijk proberen te beantwoorden: zo eenvoudig mogelijk, maar niet eenvoudiger dan dat.

In 1965 deden Robert Rosenthal en Lenore Jacobson in een basisschool een interessant experiment (Rosenthal & Jacobson, 1968). Aan de leerkrachten werd verteld dat een aantal leerlingen op basis van een objectieve test het label ‘groeisputters’ verdienden. De leerkrachten kregen de namen van deze ‘groeisputters’ in hun klas discreet doorgespeeld. Zij hadden dus allemaal een aantal leerlingen in de klas, waarvan zij geloofden dat ze erg goed zouden presteren op school.

In werkelijkheid waren dit helemaal geen groeisputters. De namen van de ‘groeisputters’ waren volstrekt op basis van toeval bepaald. Maar wat bleek op het einde van het jaar? De leerlingen waarvan de leraren *geloofden* dat het groeisputters waren, deden het veel beter op objectieve testen dan de andere leerlingen. In het eerste jaar steeg het IQ van de ‘groeisputters’ met gemiddeld 15,4 punten méér dan het IQ van de niet-groeisputters. En dat terwijl aanvankelijk het enige verschil bestond uit... een geloof van de leerkracht.

Hiermee verwant zijn experimenten rond ‘*stereotype threat*’ of ‘bedreiging door stereotype’. Het oorspronkelijke experiment (Steele & Aronson, 1995) vond plaats in de Verenigde Staten, en omvatte een intellectueel-diagnostische test. In een deelexperiment werden de proefpersonen per toeval in twee groepen ingedeeld. Aan de ene groep werd op de schriftelijke test gevraagd om hun ras aan te vinken (‘van Afro-Amerikaanse afkomst’ of ‘van Europees-Amerikaanse

Bedreiging door
stereotype

afkomst'). De andere groep kreeg deze vraag niet voorgeschoteld. Wat bleek nu? De groep die 'van Afro-Amerikaanse afkomst' moest aanvinken, deed het significant slechter op de test dan de andere groepen, dit in tegenstelling tot de mensen die niets hoefden aan te vinken. Het enige verschil tussen de groepen is dus niet hun ras maar wel een vinkje naast hun ras en daarmee mogelijk een 'activatie' van een *geloof* 'ik behoor tot een groep waarvan louter volgens een stereotype een gevaar bestaat dat ik slechter zal presteren'.

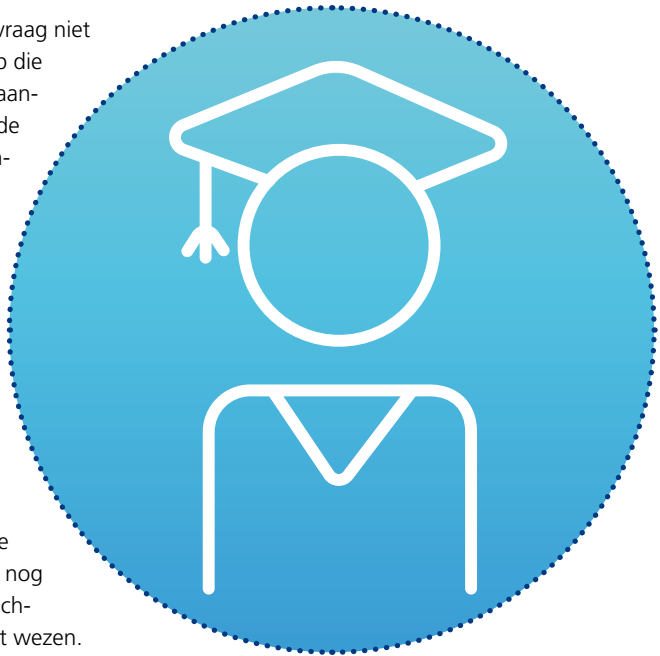
Intussen zijn deze studies meermaals gerepliceerd, en niet altijd succesvol. Hoe groot deze effecten werkelijk zijn, is dus nog steeds de vraag. Dit zal bevlogen leerkrachten als Marva Collins waarschijnlijk worst wezen.

Voormalig VS-president Ronald Reagan vroeg haar ooit of zij de topositie van minister van onderwijs wou, maar zij bedankte hiervoor: "Daarvoor hou ik te veel van lesgeven. Daarvoor hou ik te veel van mijn leerlingen." ■

Hein Zegers is pionier van de positieve psychologie in België. Zijn doctoraat (UvH Universiteit Utrecht) gaat over eenvoud, welzijn en zin.

Referenties

- Collins, M., & Tamarkin, C. (1990). *Marva Collins' way*. New York: Putnam.
- Rosenthal, R., & Jacobson, L. (1968). Pygmalion in the classroom. *The Urban Review*, 3(1), 16-20.
- Rosenthal, R., & Jacobson, L. (1968). *Pygmalion in the classroom: Teacher expectation and pupils' intellectual development*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Steele, C.M., & Aronson, J. (1995). Stereotype threat and the intellectual test performance of African Americans. *Journal of personality and social psychology*, 69(5), 797.

Daarvoor hou ik
te veel van mijn
leerlingen